

IN MEMORIAM

GÖRAN POSSE

Göran Posse.

När kammarherren och översten greve Göran Posse avled i juni 1951 förlorade Upplands fornminnesförening en hängiven vän. Det är helt i sin ordning att Göran Posses minne hedras på denna plats, ty på mer än ett sätt stod han under sin långa levnad som befordrare av vår förenings och uppländsk fornforsknings intressen.

Det torde icke råda något tvivel om att det var genom den unge artilleriofficeren Görän Posses inspirerande ledning som vår nuvarande konung Gustaf VI Adolf som ung prins på 1890-talet fick sitt intresse väckt för arkeologiska studier. På prinsens 15-årsdag 1897 blev Görän Posse kommenderad officer hos kronprins Gustafs söner. För de dagliga ridturerna med prins Gustaf Adolf under vistelsen på Tullgarn hade löjtnant Posse utsett traktens talrika fornminnen som lämpliga mål, sedan den uppvaktande härom erhållit uppgifter från riksantikvarien Hildebrand. Forngravarna väckte snart prinsens undran vad de kunde innehålla och det stod inte på förrän riksantikvarien själv infann sig på Tullgarn för att ge prinsen och hans kavaljer instruktioner i utgrävningskonsten. Längre dröjde det ej heller förrän arkeologiskt fältarbete begynte, krönt av intressanta fynd från folkvandringstiden.

Vårterminen 1902 reste prins Gustaf Adolf till Uppsala för att studera och självklart blev ett av den redan tränade arkeologens ämnen nordisk arkeologi. Greve Posse, som, tillsammans med landshövding Lagerbring och hovmarskalken Lilliehöök, utsetts till prins Gustaf Adolfs guvernör, var även nu med och det föll sig lika naturligt att man under morgonritterna uppsökte uppsalatraktens fornlämningar. Så kom det sig att man en vacker dag stod inför den mäktiga gravhögen vid Håga, den s. k. Kung Björns hög, väster om Uppsala. Den väckte i hög grad den furstlige fornforskarens och hans uppvaktandes intresse. De båda entusiasterna sökte snabb kontakt med sin lärare i arkeologi, docenten Oscar Almgren, och nu inträffade viktiga händelser slag i slag: prinsen kunde en dag meddela att han av sina höga föräldrar erhållit medel att utgräva Kung Björns hög och hösten 1902 sattes arbetena igång under docent Almgrens vetenskapliga ledning. Resultatet överträffade alla förväntningar. Högen visade sig icke alls vara så »ung» som man hade trott, den visade sig vara vid pass 2 900 år gammal! Genom Görän Posses tändande intresse-riktning, prins Gustaf Adolfs entusiasm och docent Almgrens utgrävningstekniska skicklighet hade före utgången av det

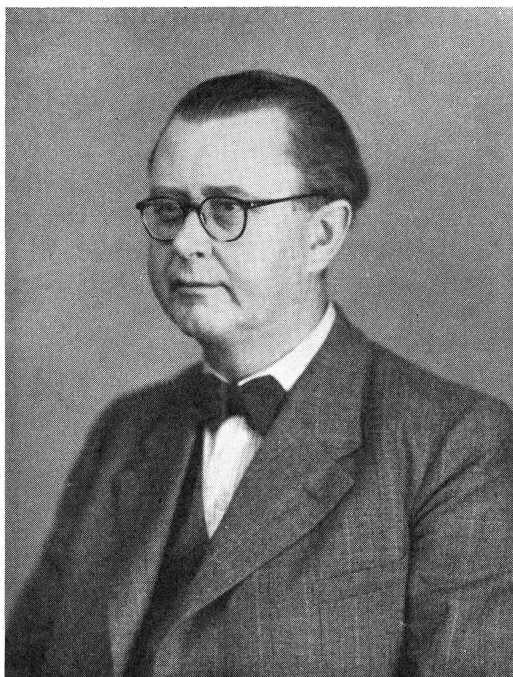
nämnda året Hågahögens gåta lösts och sällsynt förnäma fynd — bland dem svärd med guldbelagt fäste, guldbelagt glasögonformat spänne m. m. — från bronsålderns fjärde period, dvs. tiden omkring 1000 f. Kr., bragts i dagen.

Då prins Gustaf Adolf ingick giftermål 1905 utnämndes greve Posse till chef för prinsens stab, en post på vilken han kvarstod till 1930, då han blev tjänstgörande kammarherre. Greve Posse deltog i kronprins Gustaf Adolfs Amerikafärd 1926 samt i resorna till Island 1930 och Orienten 1934—35.

Men även som vetenskaplig skriftställare inom ämnet nordisk fornkunskap har greve Göran Posse gjort en insats. Hans huvudintresse var fornborgarnas problem. Redan som mycket ung hade han kommit att intressera sig för denna fråga. Till sammans med prins Gustaf Adolf utförde han en noggrann uppmätning av den märkliga fornborgen vid Runsa nära Rosersberg. Han tog senare livlig del av Gunnar Gihls fornborgsstudier, sammanfattade i uppsatsen »Upplands fornborgar» i Upplands fornminnesförenings tidskrift, häfte 33 (1918), och Ivar Schnells viktiga inventeringar, redovisade i uppsatserna »En förteckning över fornborgarna i västra Uppland» i Upplands fornminnesförenings tidskrift 43 (1933) och »Fornborgarna i Västmanlands län» i Västmanlands fornminnesförenings tidskrift, häfte 22 (1934). Upplands fornminnesförening gläder sig åt att ha fått publicera två av Göran Posses egna synpunktsrika och välgenomtänkta fornborgsstudier, nämligen »Fornborgarna som försvarsanläggningar» i Upplands fornminnesförenings tidskrift 45 (1935) samt »När byggdes uppsalatraktens fornborgar?» i tidskriften 46 (1939).

För den som haft förmånen att under många sammanträdesstunder, i synnerhet i föreningen Urd, med Göran Posse få diskutera topografiska problem — särskilt sådana som knöt an till forntidens försvarssystem — glömmer aldrig hans sakkunniga intresse och entusiasm. Han var därtill i alla livets skiften en ädling i ordets innersta mening.

Nils Sundquist.

Helge Gad.

HELGE GAD

När redaktionschefen Helge Gad 6 febr. 1951 avled blev det ett stort tomrum i Upplands fornminnesförenings styrelse. Under ett drygt decennium hade han där, såsom Uppsala stads representant, med det största intresse tagit del i fornminnesföreningens ledning.

Helge Gad var köpmansson från Kalmar, född där 1893, men Uppsala kom snart att bli hans hemstad. Efter studentexamen 1912 blev Uppsala färdmålet och här kom den unge kalmariten att så starkt fångas av Uppsalalivet att han förblev sin studiestad trogen livet ut. Men det märkliga inträffade att Helge Gad icke endast blev »genuin» uppsalabo, han blev också så gott som helt acklimatiserad upplänning. Otaliga vittnesbörd skulle

kunna betyga med vilka fasta band han var knuten också till den uppländska landsbygden.

Ehuru Helge Gads huvudämnen i hans fil. kand.-examen voro naturvetenskapliga, hade han starkt utpräglade humanistiska intressen. Han var varmt hängiven de sköna konsterna och sitt teaterintresse hann han livligt dokumentera såsom teateranmälare i Upsala Nya Tidning redan innan han fast knöts till tidningens redaktion.

Det var sannolikt genom Upsala Nya Tidnings förnämliga julnummer Gad kom att så starkt intressera sig för upplandsbygdernas kulturhistoria. Han blev snart den som »byggde» julnumren, något som förde honom i den livligaste kontakt med dess medarbetare, från lärda professorer i Uppsala till bygdeskildrare ute i det uppländska landskapet. Själv utvalde han årligen en socken, som han ingående skildrade både från gammal och ny tid; tillsammans bilda dessa artiklar en synnerligen värdefull uppländsk sockenkrönika. Upsala Nya Tidnings julnummer blevo riksbekanta, förtjänsten av deras kvalitet var Helge Gads.

När Uppsala stad utsåg representanter i Upplands fornminnesförenings styrelse var det naturligt att stadsfullmäktigen Helge Gad blev en av dem. I vår krets blev han högt avhållen och aktad för sin alltid positiva hållning i brydsamma situationer. Både som styrelsemedlem och som medlem av redaktionen för årsboken UPPLAND hann Helge Gad göra Upplands fornminnesförening stora tjänster.

Nils Sundquist.

SVEN KJERSÉN

Rektor Sven Kjersén, som avled 12 juni 1951, efterlämnar ett minne som kommer att länge leva hos Upplands befolkning. När man ute i föreläsningssällskaperna och hembygdsföreningarna kunde meddela att Sven Kjersén skulle komma och föreläsa var det liktydigt med att det blev folkvandring till föreläsningssalen. Lika säkert visste man att de som fyllde alla

Sven Kjersén.

bänkar och extrastolar skulle få en upplevelserik afton. Ty Sven Kjersén kunde som ingen annan tala till folk så att folk förstod.

Såsom folkhögskoleman blev folkbildningen Sven Kjerséns största lidelse. Ordet folkbildning blev för honom ett oändligt begrepp: här skulle inrymmas icke bara dagens samhällsfrågor inom vidaste gränser, härmed avsåg han lika mycket att litterära och estetiska problem skulle träda ut i den folkliga debatten. Den ljusa livssynen hos förkunnaren bars upp av den sannaste idealitet, där tron på alla människors gemenskap, oavsett härkomst och livsvillkor, utgjorde ett självklart ledmotiv.

Sven Kjersén, som var född i Säter 1892, var ordförande i Svenska ungdomsringen för bygdekultur 1925—1929 och blev

där senare hedersledamot. Han var ordförande i Upplands folkhögskolekursförening 1928—1932, i Upplands kulturnämnd 1932—1943, vice ordförande i Upplands konstförening 1933—1935, ledamot av Uppsala ärkestifts stiftsråd sedan 1936, diakonistyrelsens församlingsutskott sedan 1938 och i Upplands fornminnesförenings styrelse sedan 1944.

Sven Kjersén hyste det djupaste intresse för fornhistorien. Han var en av Oscar Almgrens lärjungar i nordisk och jämförande fornkunskap. Den reslige prästsonen från Köping, som 1918 avlade sin fil. kand.-examen, drömde om att få tolka sin kära hemprovins Västmanlands forntid. Men ödet förde honom till lärarkallet, först bl. a. vid Tärna folkhögskola i Västmanland och därefter, från 1926, till Wiks folkhögskola i Uppland. Han blev under sin kvartsekellånga gärning där aklimatiserad upplänning. I många år drog Upplands fornminnesförening nytta av hans hembygdsvårdsintresse och forntidskunskap i föreningsstyrelse och museistyrelse.

Nils Sundquist.